

Vrijstellingen Leerplichtwet

De Leerplichtwet kent twee verschillende vrijstellingen, namelijk vrijstelling van de inschrijvingsplicht en vrijstelling van geregeld schoolbezoek.

Vrijstelling inschrijvingsplicht

In de Leerplichtwet zijn drie artikelen opgenomen die vrijstelling geven van de plicht tot inschrijving van jongeren op een school of onderwijsinstelling. Dit betreft artikel 5, 5a en 15.

Artikel 5 en 5a geven, indien er aan de wettelijk gestelde voorwaarden is voldaan, een vrijstelling van rechtswege. Dit betekent dat ouders door middel van een kennisgeving zoals bedoeld in artikel 6 Lpw, een beroep doen op de vrijstelling.

Voor een vrijstelling op grond van artikel 15 dienen ouders/verzorgers een verzoek in te dienen bij het college van burgemeester en wethouders. Naar aanleiding van dit verzoek zal de leerplichtambtenaar namens het college de aanvraag beoordelen en een besluit nemen. Dit besluit moet voorzien zijn van een deugdelijke motivatie en van een bezwaar- en beroepsclausule.

Artikel 5 van de Lpw 1969 kent drie gronden voor vrijstelling van de leerplicht als het gaat om de verplichting tot inschrijving bij een school:

- a. de jongere is op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt om tot een school onderscheidenlijk een instelling te worden toegelaten;
- b. degene die het gezag over de jongere uitoefent, en degene die zich met de feitelijke verzorging van een jongere heeft belast, overwegende bedenkingen hebben tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning - of, indien zij geen vaste verblijfplaats hebben, op alle binnen Nederland - gelegen scholen onderscheidenlijk instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden;
- c. de jongere staat als leerling van een inrichting van onderwijs buiten Nederland ingeschreven en bezoekt deze inrichting geregeld.

Verantwoordelijke personen kunnen een beroep doen op deze vrijstelling door het indienen van een kennisgeving bij de burgemeester en wethouders van de gemeente waar de jongere in de basisregistratie persoonsgegevens staat ingeschreven. De kennisgeving moet worden ingediend:

- a. ten minste een maand voordat de jongere leerplichtig wordt, indien zij betrekking heeft op de aanvang van de leerplicht, en
- b. zolang nadien aanspraak op vrijstelling wordt gemaakt, elk jaar opnieuw voor 1 juli.

De jongere is op grond van psychische of lichamelijke gronden niet in staat binnen het onderwijs ingeschreven te worden (Artikel 5 sub a Lpw 1969)

Als ouders een beroep doen op de vrijstellingsgrond als bedoeld in art 5 onder a Lpw 1969 dienen zij dit te doen door middel van een kennisgeving, die een verklaring bevat van een door burgemeester en wethouders aangewezen arts, niet zijnde behandelend arts, of van een door hen aangewezen academisch gevormde of daarmee bij

ministeriële regeling gelijkgestelde pedagoog of psycholoog, waaruit blijkt dat een jongere niet geschikt wordt geacht om tot een school of instelling te worden toegelaten. De verklaring mag niet ouder zijn dan drie maanden (artikel 7 Lpw).

Indien uit de verklaring blijkt dat een jongere nooit geschikt zal zijn om een school of instelling te bezoeken, hoeft de aanspraak op de vrijstelling slechts eenmaal te worden ingediend.

De leerplichtambtenaar stelt vast of de kennisgeving aan de eisen van de wet voldoet. Als dat zo is ontstaat van rechtswege de vrijstelling. Als niet aan de eisen van de wet wordt voldaan, moet het kind worden ingeschreven op een school. Gebeurt dat niet, dan is er sprake van absoluut verzuim dat kan leiden tot rechtsvervolging.

Overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs (Artikel 5 sub b Lpw 1969).

Als ouders een beroep doen op de vrijstellingsgrond als bedoeld in art. 5 onder b Lpw 1969 dienen zij dit te doen door middel van een kennisgeving, die verklaring bevat waaruit de overwegende bedenkingen blijken tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen (art. 8 lid 1 Lpw 1969). Volgens de wet mag het kind het jaar voorafgaande aan de kennisgeving niet geplaatst zijn geweest op een school waartegen bedenkingen worden geuit (art 8 lid 2 Lpw 1969).

De leerplichtambtenaar stelt vast of de kennisgeving aan de eisen van de wet voldoet. Als dat zo is, ontstaat van rechtswege de vrijstelling. Als niet aan de eisen van de wet wordt voldaan, moet het kind worden ingeschreven op een school. Gebeurt dat niet, dan is er sprake van absoluut verzuim dat kan leiden tot rechtsvervolging.

In een uitspraak van de Hoge Raad van 6 juli 2010 (LJN BL 6719) wordt overwogen dat de strafzaak als volgt dient te worden beoordeeld:

“Tot de inwerkingtreding van de wet van 11 april 2001, Stb. 207 (Aanpassing onderwijswetgeving aan derde tranche Awb) voorzag art. 5, aanhef en onder b, Lpw - kort gezegd - in vrijstelling van de inschrijvingsverplichting in geval van overwegend bezwaar tegen de richting van het onderwijs op alle binnen redelijke afstand van de woning gelegen scholen onderscheidenlijk instellingen waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden. Bij genoemde wet is de uitdrukking “overwegend bezwaar” slechts om redactionele redenen gewijzigd in “overwegende bedenkingen”. Dat betekent dat de op basis van eerstgenoemd begrip gevormde jurisprudentie na die wetswijziging als volgt moet worden begrepen:

(i) indien een beroep is gedaan op de vrijstellingsgrond als bedoeld in art. 5, aanhef en onder b, Lpw dient de rechter te onderzoeken of de bedenkingen de richting van het onderwijs betreffen; blijkens de wetsgeschiedenis heeft de wetgever niet gewild dat de rechter het gewicht van de bedenkingen beoordeelt (vgl. HR 19 februari 1980, NJ 1980, 190);

(ii) onder overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs als bedoeld in art. 5, aanhef en onder b, Lpw zijn niet begrepen bedenkingen tegen de soort van het onderwijs, tegen de leerplicht als zodanig of tegen de wettelijke inrichting van het onderwijs (vgl. HR 3 oktober 2000, LJN ZD1985, NJ 2000, 703);

(iii) degene die zich op de vrijstelling beroept, dient - gelet op het voorgaande - duidelijk aan te geven welke zijn bedenkingen zijn tegen het onderwijs op de scholen of instellingen, die zich binnen redelijke afstand van zijn woning bevinden en waarop de jongere geplaatst zou kunnen worden, opdat de rechter kan beoordelen of die bedenkingen de richting van het op die scholen of instellingen gegeven onderwijs betreffen (vgl. HR 11 februari 2003, LJN AF0453).

In 2010 aanvaardde de Hoge Raad in dit arrest voor het eerst een definitie van het begrip 'richting'. Al was er tot 2010 geen positieve definitie van het begrip 'richting', wel werd aangenomen dat:

- 'richting' godsdienst en levensovertuiging omvatte, en
- ook openbare en algemeen bijzondere scholen een 'richting' hadden

Zeker zo belangrijk is wat niet als 'richting van het onderwijs' wordt aangemerkt, namelijk 'de soort van het onderwijs, bezwaren tegen de leerplicht en bezwaren tegen de wettelijke inrichting. Beroepen ouders zich hierop dan betreft dit dus niet de richting van het onderwijs. 'Bezwaren van pedagogisch-didactische aard zijn de belangrijkste categorie die ook niet wordt geacht op de richting betrekking te hebben.

De wetgever zag de vrijstelling primair als een persoonlijke gewetenskwestie. Een beroep op richtingsbezwaren is dus niet ongeldig omdat de ouders niet zelf tot een erkende geloofsgemeenschap of levensbeschouwelijke groepering behoren, omdat het een persoonlijke gewetenskwestie betreft die tot een geloofsgemeenschap hoeft te behoren.

Onderwijs volgen in het buitenland (Artikel 5 sub c Lpw 1969)

Bij een beroep op vrijstelling op grond van art 5 sub c Leerplichtwet dient een verklaring overgelegd te worden van het hoofd van de school waaruit blijkt dat de leerling staat ingeschreven en de school regelmatig bezoekt, art. 9 Lpw. De kennisgeving dient tijdig, elk jaar voor 1 juli te worden gedaan, art.6 lid 2 sub b Lpw. Indien het beroep voldoet aan de eisen die de wet stelt ontstaat er een vrijstelling van rechtswege.

Trekkende bevolking (Artikel 5a Leerplichtwet)

Ouders/verzorgers zijn van rechtswege vrijgesteld van de inschrijvingsplicht, zolang zij een bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) te omschrijven trekkend bestaan leiden waarbij de jongere hen vergezelt.

De AMvB is het Besluit vrijstelling leerplicht trekkende bevolking. In dit besluit is opgenomen dat ouders/verzorgers zijn vrijgesteld van de verplichting om te zorgen dat een minderjarige als leerling van een school is ingeschreven, indien en zolang zij gedurende de maanden maart tot en met oktober als kermisexploitant of als circusmedewerker een trekkend bestaan leiden en de minderjarige met hen meereist. De vrijstelling geldt niet indien de afstand tussen de standplaats waar de minderjarige verblijft en de standplaats van een rijdende school voor kinderen van kermisexploitanten of van circusmedewerkers, die voor de minderjarige toegankelijk is, minder bedraagt dan 5 kilometer, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg.

Op een andere wijze voldoende onderwijs genieten (Artikel 15 Leerplichtwet)

Indien er geen beroep gedaan kan worden op grond van artikel 5 Leerplichtwet, dan kunnen burgemeester en wethouders op grond van bijzondere omstandigheden vrijstelling verlenen van de inschrijvingsplicht van kwalificatieplichtigen, indien aangetoond kan worden dat de jongere op andere wijze voldoende onderwijs geniet.

Het betreft hier bijvoorbeeld jongeren die kunnen gaan werken en intern een bedrijfsopleiding volgen die kan toe leiden naar een startkwalificatie.

Ouders/verzorgers dienen voor deze vrijstelling een verzoek in te dienen bij het college van burgemeester en wethouders van de woongemeente.

Geoorloofde afwezigheid/vrijstelling geregeld schoolbezoek

De Leerplichtwet kent daarnaast gronden voor vrijstelling van geregeld schoolbezoek op grond van artikel 11 Lpw 1969, indien:

- a. de school onderscheidenlijk de instelling is gesloten of het onderwijs is geschorst;
- b. bij of op grond van algemeen verbindende voorschriften het bezoeken van de school onderscheidenlijk de instelling is verboden;
- c. de jongere bij wijze van tuchtmaatregel tijdelijk de toegang tot de school onderscheidenlijk de instelling is ontzegd;
- d. de jongere wegens ziekte verhinderd is de school onderscheidenlijk de instelling te bezoeken;
- e. de jongere wegens vervulling van plichten voortvloeiend uit godsdienst of levensovertuiging is verhinderd de school onderscheidenlijk de instelling te bezoeken;
- f. de jongere vanwege de specifieke aard van het beroep van één van de in artikel 2, eerste lid, bedoelde personen (degene die het gezag over de jongere uitoefent, en degene die zich met de feitelijke verzorging van een jongere heeft belast) slechts buiten de schoolvakanties met hen op vakantie kan gaan;
- g. de jongere door andere gewichtige omstandigheden is verhinderd de school onderscheidenlijk de instelling te bezoeken.

Schorsing (tuchtmaatregel artikel 11 onder c)

Indien een jongere volgens de wettelijke procedures is geschorst en tijdelijk geen toegang heeft tot de school is er dus sprake van geoorloofde afwezigheid.

Vrijstelling vanwege ziekte (artikel 11 onder d)

Op grond van artikel 11 d Lpw 1969 is een kind dat ziek is vrijgesteld van schoolbezoek. Slechts onder omstandigheden kan ongeoorloofd schoolverzuim worden aangenomen.